

Asia: VN/1347/2021

Oikeudenkäyntikulutyöryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriön työryhmä ehdottaa uudistuksia riita-asioiden oikeudenkäyntikuluja koskevaan lainsäädäntöön. Mietinnössä ehdotetaan muutettavaksi oikeudenkäymiskaarta. Ehdotuksen mukaan tuomiois-tuin voisi nykyistä lievemmin edellytyksin kohtuullistaa omasta aloitteestaan määrää, jolla riita-asian hävinnyt asianosainen velvoitetaan korvaamaan jutun voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikuluja.

Lisäksi ehdotetaan, että oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tulisi antaa päämiehelleen ennen laajan riita-asian oikeudenkäyntiä kirjallinen arvio tämän oikeudenkäyntikulujen todennäköisestä määrästä.

Elinkeinoelämän keskusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja lausuu kantanaan seuraavaa.

Kuluvastuun kohtuullistamisesta

Toimiva tuomioistuinmenettely on merkittävä tekijä elinkeinoelämän toimintaedellytysten kannalta. Tuomioistuinmenettelyllä on keskeinen rooli sekä yritysten välisessä kaupankäynnissä että kuluttajakaupassa. Tuomioistuinmenettelyn tulee viimekädessä turvata yritysten sopimusten täytäntöönpano ja osapuolien mahdollisuus turvata omat oikeutensa.

EK huomauttaa, että työryhmässä ei ole ollut mukana edustusta elin-keinoelämän puolelta. Elinkeinoelämää edustavan jäsenen nimeäminen olisi ollut perusteltua, sillä työryhmän tarkasteltavana olleen kohtuullistamisen tyyppinen tapaus koskee juuri kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välistä riitaa. Tämä näyttää johtaneen siihen, että mietinnössä painotetaan enemmän kuluttajan ja hävinneen osapuolen näkökulmaa eikä juuri oteta kantaa kysymykseen siitä, milloin

hävinnan osapuolen hyväksi suoritettava kohtuullistaminen johtaa vastapuolen näkökulmasta kohtuuttomuuteen.

EK pitää keskustelua riita-asioiden oikeudenkäyntikulujen hallinnasta tärkeänä. Keskeistä kuitenkin on, että tunnistetaan riita-asioiden luonteen erilaisuus. Kuluvastuun jakautumista tulisi arvioida eri osapuoli-suhteiden näkökulmasta. Yksityishenkilöiden välisissä riidoissa, yritysten välisissä riita-asioissa sekä yrityksen ja kuluttajan välisessä riidassa voi olla tarpeen arvioida kuluvastuuta koskevia kysymyksiä eri näkökulmasta. Yritykset ovat myös hyvin eri kokoisia. Ei ole tarkoituksenmukaista, että kuluriski siirtyy voittaneelle osapuolelle eikä myöskään se, että kulut automaattisesti lankeavat yksin elinkeinonharjoittajien kannettavaksi. Ehdotettu muutos ei itsessään alenna oikeudenkuluja, vaan kuluriskiä siirretään toiselle osapuolelle.

Kohtuullistamiskriteerit (8b §) vaikuttavat perustelujen valossa varsin avoimilta, joka johtaa siihen, että käytännössä kuluja voidaan toden-näköisesti aina säännöksen nojalla kohtuullistaa esimerkiksi tilanteissa, joissa vakuutusyhtiö on vastaajana asiassa. Jos säännös johtaa siihen, että kanne on mahdollista nostaa jatkossa ns. kuluriskittä, koska käytännössä laki mahdollistaa lähes aina kohtuullistamisen, säännös tulee nostamaan tuomioistuinten käsittelymääriä ja säännöksellä on tätä kautta myös laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Pidemmällä aikavälillä säännöksellä voi olla myös oikeusturvavakuutukseen vakuutusmaksuun korottavia vaikutuksia.

Onkin tärkeää, että perusteluissa tuodaan esille, että kysymys olisi jatkossakin poikkeussäännöksestä. Oikeudenkäyntikuluvastuun kohtuullistaminen viran puolesta ei saa muodostua pääsäännöksi esi-merkiksi erilaisessa asemassa olevien asianosaisten, kuten kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan, välisessä suhteessa, vaan maksettavaksi tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrän alentamisen tulee edellyttää aina kaikki säännöksessä mainitut tekijät huomioon ottavaa koko-naisarviointia. Korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrä ja niiden korvausvelvollisuuden jakautuminen ratkaisivat edelleen lähtökohtaisesti muiden oikeudenkäymiskaaren 21 luvun pykälien ja asian-osaisten tahdonilmaisujen perusteella.

Oikeudenkäyntikuluarviosta

Oikeudenkäyntikulutyöryhmän tehtävänä on ollut ehdottaa keinoja oikeuden saatavuuden ja myös oikeudenkäynnin asianosaisten oikeudenkäyntikulujen koskevan tietoisuuden parantamiseksi. Työryhmä ehdottaa, että yksityishenkilön oikeudenkäyntiavustajan tulisi ennen laajan riita-asian oikeudenkäyntiä antaa päämiehelleen kirjallinen arvio tämän oikeudenkäyntikulujen todennäköisestä määrästä.

Oikeudellisten asiantuntijapalvelujen hinnoittelun läpinäkyvyyden lisäämistä voidaan pitää kannatettavana. Jo nyt on kuitenkin hyvin tyypillistä, että avustaja antaa arvion kuluista, joten lakimuutoksen vaikutus saattaakin jäädä varsin vähäiseksi eikä toisi juuri lisäarvoa nykytilaan.

Mikäli kirjallisesta oikeudenkäyntikuluarvion antamisesta kuitenkin säädetään, on tärkeää, että arvio ei ole sitova, sillä ymmärrettävästi avustajakaan ei pysty ennakoimaan kaikkia oikeudenkäyntikulujen määrään vaikuttavia seikkoja. Lisäksi tulisi ehdotuksen perustelut ja tavoitteet huomioon ottaen harkita velvollisuutta säädettäväksi myös niihin tilanteisiin, jolloin päämies on yksityinen elinkeinonharjoittaja.

Muutosehdotuksista yleisesti

Muutokset, joilla pyritään hallitsemaan riskejä perustellun oikeudenkäynnin vireillepanoon ja toisaalta vastaajan mahdollisuuksia arvioida oman puolustautumisensa kustannuksia ovat elinkeinoelämän kannalta keskeisiä. Nyt valittu pistemäinen tarkastelutapa on kuitenkin jokseenkin epätarkoituksenmukainen ja voisi olla hyödyllisempää tarkastella mahdollisia OK 21 luvun päivityksiä kokonaisuutena.

Linna Johanna
Elinkeinoelämän keskusliitto EK - Lainsäädäntö ja hallinto